

ται ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς εἰς τὴν προκεχωρημένην ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἐξ οὗ γεννῶνται καὶ πλεῖστα ζητήματα ὑγιεινά, βιολογικά, ἠθικά καὶ κοινωνικά.

7. Ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια.

Κατὰ τὸ στάδιον τοῦ ποιμενικοῦ βίου τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἐλέχθη, ἀνεπτύχθη ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τῆς προφυλάξεως τῶν ποιμένων ἀπὸ πολλῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων διὰ τῆς συνενώσεως πολλῶν συγγενῶν οἰκογενειῶν, ὧν προῖστατο ὁ γενάρχης (πρβ. Οἰκογενείας Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν). Ἡ τοιαύτη οἰκογένεια εἶχεν ἐνότητα μεγάλην, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ὑπακούοντων εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ πολυτείου γενάρχου, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ δύναμιν μεγάλην. Ἄλλ' ἡ ἐνότης καὶ ἡ δύναμις τῆς Πατριαρχικῆς οἰκογενείας ἐκλονίσθη σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ δύο παραγόντων, τὸ μὲν τῆς πολιτείας, τὸ δὲ τοῦ Μεγάλου προφήτου τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Καὶ τοῦτο διότι ἡ μὲν πολιτεία συνηγωνίζετο τὴν δύναμιν τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας, ρυθμίζουσα αὐτὴ τὰς σχέσεις τῆς οἰκογενείας.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπέτυχεν τοῦτο διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς ἐγκαταλείψεως ὑπὸ τῶν τέκνων τῶν γονέων τῶν πρὸς εὐρείαν ἀνάπτυξιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων στενωτάτων σχέσεων συνδεομένων διὰ τῆς ἀγάπης. (Πρβ. Ματθ. ια' 35. «Ἐλθὼν γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. . . . . εἰς τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, οὐ δύναται εἶναι μαθητῆς μου». Οὕτως ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἐνότης τῆς οἰκογενείας κατεπολεμήθη ὑπὸ δεσμῶν ἐπιβαλλομένων οὐχὶ ὑπὸ τοῦ αἵματος ἀλλ' ὑπὸ τῆς λογικῆς, ὑφ' ἧς ὑπηγορεύθησαν νέοι δεσμοὶ πνευματικοί, θρησκευτικοί καὶ πολεμικοί, ὑποχωρησάντων τῶν φυσικῶν ἐξ αἵματος δεσμῶν εἰς δεσμοὺς ἐλευθέρους καὶ μὴ φυσικούς.

8. Ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια ἐν Ἑλλάδι.

Ὅπως ἡ γνωστὴ τῶν Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν πατριαρχικὴ οἰκογένεια διωρκεῖτο καὶ διεκυβερνάτο ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς, τοῦ πατριάρχου, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ οἰκογένεια τῶν ὁμηρικῶν χρόνων εἶχε μορφήν Πατριαρχικήν. Ἦτο πολυάριθμος καὶ τὰ μέλη τῆς συγκατώκουν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ὡς πολλαχοῦ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἀναφέρεται, ἰδίᾳ ἐν Ἰλιάδι(1), ἔνθα ὁ Ὅμηρος περιγράφει τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου καὶ τὸν βίον τῶν Τρώων, οὓς οὐδαμῶς διακρίνει τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τὰ ἦθη, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φυλὴν, τοὺς νόμους καὶ τὴν θρησκείαν. Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς οἰκογενείας τοῦ Νέστορος, τοῦ βασιλέως τῆς Πύλου, εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ ὀπείου ἔζων οἱ ἐξ ἔγγαμοι υἱοὶ τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων υἱῶν καὶ θυγατέρων του.

(1) Ἰλ. Ζ 211.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, ὁ πατήρ, ἢ, ἐν περιπτώσει θανάτου αὐτοῦ ὁ πρωτότοκος υἱός, εἶχεν ἐξουσίαν μεγίστην, δεσποτικῶς κυβερνῶν αὐτὴν καὶ ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων του, ἔστω καὶ ἂν ἦσαν ἄθῳα. (Πρβ. τὴν ἔκθεσιν τοῦ Οἰδίποδος, τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας, καὶ, πρὸ τοῦ Σόλωνος, τὴν πώλησιν τῶν θυγατέρων, ἂν ἐν ἐνδείᾳ εὗρισκετο ἡ οἰκογένεια). Ὁ γάμος τῶν τέκνων ἦτο ζήτημα συγκαταθέσεως γονέων ἄνευ γνώμης τινὸς τῶν ἐνδιαφερομένων. Καθῆκον τῆς γυναικὸς ἦτο ἡ ὑπακοή, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ἀντιπροσωπεύοντα τὸν πατέρα υἱόν. (Πρβ. ἀπάντησιν Τηλεμάχου πρὸς τὴν Πηνελόπην, εἰπόντος: «κίουσα εἰς οἶκον τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε, ἰστὸν τ' ἠλακάτην τε καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε ἔργον ἐποίχεσθαι, μῦθος δ' ἄνδρεςσι μελήσει». Παρὰ ταῦτα κατὰ τοὺς ἠρωϊκοὺς χρόνους αἱ γυναῖκες δὲν ἦσαν ἀποκεκλεισμένα εἰς τὸν οἶκον, διότι ὡς ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν συνάγεται, καὶ βασίλισσαι καὶ βασιλεῖων θυγατέρες (Πρβ. Ναυσικᾶν) ἔπλυνον μετὰ τῶν θεραπαινίδων εἰς ποταμοὺς καὶ μετεῖχον ἑορτῶν καὶ συμποσίων καὶ θυσιῶν κ.λ.π.

Ὅποσδήποτε καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ γυνὴ εἶχε κατωτέραν θέσιν, ἰδίᾳ δ' ἐν Ἀθήναις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Σπάρτην, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ πλείστων χωρίων τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Ξενοφῶντος, μάλιστα δὲ τοῦ Εὐριπίδου κ.ἀ. (1).

Τὸ ἄτομον ὡσαύτως τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας ἐστηρίζετο διὰ τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ὑπαρξίν του, τὸ δίκαιόν του καὶ τὴν δυνάμιν του, εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἰδικῶν του, εὐθυνομένων ἀκόμη καὶ διὰ πᾶν πρὸς ξένον οἶκον σφάλμα του ἢ πᾶσαν διεκδίκησιν.

Ὁ κληρὸς καὶ ἡ περιουσία ἐπίσης ἦτο κοινὸν κτῆμα τῆς οἰκογενείας, εὐθυνομένου τοῦ πατρὸς διὰ τὴν μὴ ἐλάττωσίν της, οὕτω δὲ αὐτῇ, ἄδικτος ἐπίσης, ἐχρησιμοποιεῖτο παρὰ τῶν ἀπογόνων. Τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων διακηρύσσει, μὴ ἀναγνωρίζων οὔτε τι ἄτομα, οὔτε τὴν οὐσίαν των, ὡς ἀνήκουσαν εἰς αὐτά, διότι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὅλην οἰκογένειαν, τοὺς προγόνους καὶ τοὺς ἐπιγόνους (2). Ἡ ἐνότης αὐτῇ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὠφείλετο εἰς διάφορα αἷτια καὶ διῆ πρῶτον θρησκευτικὰ, τὰ καὶ σπουδαιότατα, διότι πᾶν μέλος τῆς οἰκογενείας μόνον τοὺς προγόνους ὡς θεοὺς ἠδύνατο νὰ λατρεύῃ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας ὄντος τοῦ μόνου ἱερέως.

Κατὰ ταῦτα ἡ οἰκογένεια δι' ὅλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἀπέβαινε κράτος ἐν σμικρογραφίᾳ.

Βραδύτερον ἔμως τὸ κράτος ἀναπτυχθὲν διώρισεν ἄλλην ἐξέλιξιν τῆς οἰκογενείας, ἀποστερῆσαν αὐτὴν καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς οικονομικῆς, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἰσχύος καὶ τῶν δικαιωμάτων της. Παρὰ τὸ κράτος δ' ἄλλαι αἰτίαι, ὡς αἱ ἐφευρέσεις καὶ αἱ ἀνακαλύψεις, αἱ μηχανικαὶ ἰδίᾳ, με-

(1) Πρβ. Σοφ. Αἴ. «γυναίξι κρίσιμον ἢ σιγὴ φέρει» καὶ τὸ γνωστὸν Εὐριπίδειον «γυναικὶ σιγὴ τε καὶ τὸ σωφρονεῖν κάλλιστον» καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος: «γυναικὸς ἀρετὴν οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν, αἷ δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σφύρουσάν τε τὰ ἐπίδομα καὶ κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός».

(2) Ὅρα καὶ Guirand P. Famille, καὶ Grande Encyclopédie.

τέβαλον καὶ τὴν ὕψιν τῆς οἰκογενείας, ἐπενεγκοῦσαι ἐξελικτικῶς τελείαν μεταβολὴν αὐτῆς, ὡς περαιτέρω πραγματευόμεθα.

Θ. Ἡ οἰκογένεια ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι.

Αἷτια μεταβολῆς τῆς οἰκογενείας. Ἐν ἀναλογισθῶμεν τὰς ἐπελθούσας μεταβολὰς εἰς τὸν οἰκονομικὸν βίον τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα μεταπολεμικὰ ἔτη, θὰ νοήσωμεν εὐκόλως πόσον μεγάλην ἀλλαγὴν ἐπέστη ἐκ ταύτης καὶ ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Αἱ παρεχόμεναι καθημερινῶς εὐκαιρίαι εἰς τὰς γυναῖκας πρὸς ἐργασίαν εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὰ γραφεῖα, τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά, εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, καθιστῶσαι αὐτὰς ἀνεξαρτήτως οἰκονομικῶς, ἐπέδρασαν σοβαρώτατα ἐπὶ τῆς παλαιᾶς πατριαρχικῆς συνθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

Ἐκ τῆς ἐπισήμου στατιστικῆς τοῦ 1928 πληροφοροῦμεθα λ.χ. ὅτι αἱ ἀσχολούμεναι εἰς τὴν γεωργίαν γυναῖκες ἡλικίας ἄνω τῶν 10 ἐτῶν ἦσαν 432.623 ἔναντι 858.775 ἀρρένων. Αἱ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἦσαν 33.021 ἔναντι 134.281 ἀρρένων. Αἱ εἰς τὴν βιομηχανίαν ἦσαν 99.702 ἔναντι 339.111 ἀρρένων. Αἱ εἰς τὸ ἐμπόριον 3.958 ἔναντι 186.602 ἀρρένων. Αἱ εἰς τὴν συγκοινωνίαν 1.000 περίπου ἔναντι 105.844 ἀρρένων. Αἱ εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας 2.421 ἔναντι 42.051 ἀρρένων καὶ εἰς ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα 18.230 ἔναντι 67.730 ἀρρένων.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι βεβαίως σήμερον εἶναι μεγαλύτεροι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς γυναῖκας, ὅπως μεγαλύτερος εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραμμάτων. Οὕτως ἐνῶ κατὰ τὸ 1928, ἔνεκα τῆς ἐλεύσεως τῶν προσφύγων, ἡ ἀγραμματώσυνη ἐξικνεῖτο εἰς 40,91% ἕως 35% ἐν Πελοποννήσῳ, σήμερον ἠλαττώθη κατὰ πολὺ.

Παρὰ τὰς ἐπιδράσεις ταύτας παρατηροῦνται καὶ ἄλλα αἷτια μεταβολῆς ἢ ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ ἢ παραχωρηθεῖσα εἰς κοινοτικάς ἐκλογὰς ψῆφος εἰς τὰς γυναῖκας ἔδωκεν ἰδίαν γνώμην εἰς αὐτὰς καὶ ὡς πρὸς τὰς πολιτικάς κατευθύνσεις καὶ ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικάς καὶ τὰς κοινωνικάς. Ἐπίσης ἢ ἐλάττωσις τῆς πολυτεκνίας ἢ ἢ παντελῆς ἀτεκνία, καὶ ἢ δι' οἰκονομικοὺς λόγους ἀναστολὴ τοῦ γάμου ἢ ἢ ἀγαμία, ἐπὶνεγκον χαλάρωσιν τῶν ἠθῶν, δοκιμασίαν καὶ ἀπόκτησιν ἐμπειρίας γαμικῶν σχέσεων πρὸ τοῦ γάμου, εἰς μέγιστον βαθμὸν εἰς τὰς πόλεις, εἰς ὀλιγώτερον εἰς τὰς ἀγροτικάς περιφερείας, συναγωνισμὸν δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἀστικῆς οἰκογενείας εἰς τὰς ἠθικάς ἀντιλήψεις πρὸς τὰς τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Λονδίνου, τοῦ Βερολίνου, τῶν Παρισίων, ἵνα μὴ ἀναφέρωμεν τὴν Μόσχαν καὶ τὴν Ρωσίαν γενικώτερον.

Ὁ περιορισμὸς ὡσαύτως τῶν γεννήσεων παρατηρεῖται πανταχοῦ μεγαλύτερος μεταξὺ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας αἱ διαθέσεις καὶ ἢ ἀποδιδομένη σημασία εἰς τὴν ἱερότητα καὶ σπου-

δαιότητα τοῦ γάμου μετεβλήθησαν. Σήμερον ὅ,τι συνήθως ἀναγνωρίζεται κοινῶς ὡς ὄρθον διὰ τὸν ἄνδρα ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρθενίαν ζητεῖται νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ὄρθον καὶ ἐπιτετραμμένον καὶ διὰ τὴν γυναῖκα· τὸ νὰ μὴ ἔχη δὲ τις τέκνα θεωρεῖται ἄσχετον πρὸς τὴν ἱκανότητα πρὸς συνουσίαν.

Ἡ γυνὴ θεωρεῖται ἀξιοπρεπὲς καὶ τιμητικὸν νὰ ἐργάζεται ἐκτὸς τοῦ οἴκου. Τὸ διαζύγιον θεωρεῖται ὡς τι σὺνήθης, ἰδιαιτέρως εἰς τὰς πόλεις, εἰς αἷς τοῦτο θεωρεῖται ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ χωρία ὅπου τοῦτο εἶναι ζήτημα ἀφροῶν μάλλον τὴν ὅλην κοινότητα. Τοῦτο δὲ διότι οἱ δεσμοὶ (κοινωνικοί, ἠθικοί, συγγενικοί) εἶναι ἰσχυρότεροι εἰς τὰ χωρία ἢ εἰς τὰς πόλεις.

Τὰ μῆσα πρὸς πρόληψιν τῆς συλλήψεως τέκνων εἰς τὰς πόλεις ἰδίᾳ εἶναι ἐν κοινῇ χρήσει, εἰς 700.000 ἐτησίως ὑπολογιζομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκτροῶσεων εἰς τὰς Ἡ. Π.

Ἡ ἀναστολὴ τοῦ γάμου ἐπέφερε μεταβολὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ εἰς τινὰς ἐπαρχίας τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν γυναικῶν. Οὕτως εἰς τὰς τρεῖς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1928, αἱ γυναῖκες εἶναι περισσότεραι κατὰ 500 ἕως 2.000 περίπου· εἰς τὰς νήσους ἐπίσης καὶ ἰδίως τὰς Κυκλάδας, ὡς καὶ τὴν Πελοπόννησον αἱ γυναῖκες εἶναι περισσότεραι τῶν ἀνδρῶν. Ὡσαύτως ἡ ἀνευ ὀδηγίας καὶ προφυλάξεως ἀπὸ μεταδοτικῶν νόσων ἐπιγαμία εἶναι αἰτία τῆς ἐλαττώσεως τῶν γεννήσεων ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας ἐποχάς, ἐπιφέρουσα ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Ἄν δ' εἰς τὰ αἴτια ταῦτα προστεθῇ ὁ πόλεμος, ἡ κατοχὴ, καὶ ἡ φρικαλέα ἐγκληματικότης τῶν συμμοριτῶν κατὰ παντὸς ἀντιδράσαντος εἰς τὸ ἔργον των, κατανοεῖ τις τὴν, ἄγνωστον σήμερον, μεγάλην ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω αἰτίων ὁ σημερινὸς ἑλληνικὸς οἶκος ὁσημέραι εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα καθίσταται τόπος συγκατοικίσεως ἀτόμων τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἕκαστον τῶν ὁποίων μόνον προσφέρει τὰς δαπάνας του καὶ ζῆ ἀνεξάρτητον οικονομικὸν βίον.

Ἐξ ἄλλου ἔνεκα τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων ὁ οἶκος, ἐνῶ προηγουμένως ἦτο τὸ κέντρον τῶν διασκεδάσεων καὶ εὐχαρίστων συγκεντρώσεων, ἀντικατεστάθη ὡς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ κινηματογράφου. Τὸ αὐτοκίνητον ἐπίσης ἀντὶ νὰ ἐνώνη, ὅπου πολλὰ αὐτοκίνητα εἰς ἓνα οἶκον ὑπάρχουν, χωρίζει τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, παρέχον εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὴν δυνατότητα νὰ ἐξέρχεται μόνον εἰς μακρυνὰς ἐκδρομάς. Ἡ εἰς τὰς μεγαλοπόλεις διαμονὴ ἀναγκάζει ἐπίσης τὰς οἰκογενείας νὰ ζῶσιν εἰς «περιστερεῶνας» πολυκατοικιῶν. Αἱ παλαιαὶ σχέσεις μὲ τοὺς γείτονας τῶν οἰκογενειῶν καθίστανται ἀραιότεραι. Ἡ νεότης εὐρίσκει τὴν διασκέδασιν ὄχι μόνον μακρὰν τῶν γονέων ἀλλὰ καὶ ἀνευ τῆς ὀδηγίας των.

Γενικῶς δὲ ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια τοῦ 1949 ἔχασε τὰς παλαιὰς τῆς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς ἐντὸς αὐτῆς τελουμένας ἐργασίας παρασκευῆς ἐνδυμάτων, τροφῶν κ.λ.π. διότι αἱ διάφοροι ἐφευρέσεις καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς πόλεις, ἡ ἀνά-

πτυξεις μεθόδων επιστημονικῶν πρὸς πλήρωσιν ἐν ἐργαστηρίοις ὅλων τῶν πρώτων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, περιληπτικῶς νοουμένων ὑπὸ τὸ ὄνομα τροφή, κατοικία καὶ ἔνδυσις, καθὼς ἐπίσης ἡ ἐφεύρεσις μηχανῶν ὑφαντικῶν, θεωρητικῶν, ἀρτοποιητικῶν, οἰκοδομικῶν κ.λ.π., ἐνῶ ἀπλοποιῶσι τὴν ἐργασίαν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀντικαθιστῶσι τὸν ἐργάτην, μεταφέρουσι τοῦτον ὁσημέραι ἐκ τοῦ οἴκου εἰς τὸ ἐργαστάσιον.

Καὶ τοῦτο μὲν κατὰ κανόνα παρατηρεῖται εἰς τὰς λεγομένας κατωτέρας κοινωνικὰς τάξεις. Τί δὲ συμβαίνει εἰς τὴν λεγομένην μεσαίαν καὶ ἀνωτέραν τάξιν; Ἐδῶ αἱ ἀσχολίαι τῶν μὲν ἐνηλίκων ἐπεκτείνονται κατὰ κανόνα εἰς παντοειδῆ ἐκμετάλλευσιν τῶν μᾶλλον ἀδυνάτων, τῶν δὲ νέων περιορίζονται εἰς τὴν διὰ παντὸς τρόπου κατάκτησιν «ἐνὸς χαρτιοῦ» πρὸς συνέχειαν τοῦ ἔργου τῶν πατέρων των, τῶν δὲ πλείστων νεανίδων εἶναι «μονόπλευροι», συνιστάμεναι εἰς τὴν σπουδὴν ὀλίγης μουσικῆς, ὀλίγης λογοτεχνίας καὶ τὸν ψιττακισμὸν ὀλίγων γαλλικῶν ἢ ἀγγλικῶν.

Ἐκ τούτου παρατηρεῖται κατὰ κανόνα τάσις πρὸς ἀλληλοεκμετάλλευσιν τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ τῆς χώρας, χρεωκοπία δὲ τῆς λεγομένης μορφωμένης Ἑλληνίδος, ἀνικάνου νὰ διατηρήσῃ ὑγιᾶ οἰκογένειαν, νὰ φροντίξῃ περὶ τῆς προμηθείας, παρασκευῆς καὶ ἐπιμελείας τῆς τροφῆς καὶ ἐνδύσεως, ἀνικάνου νὰ καταστήσῃ τὸν οἶκόν της ἐνδιαίτημα εὐάρεστον καὶ ὑγιεινὸν πρὸς διαβίωσιν πολιτισμένων ἀνθρώπων.

Ἐλάττωσις ἀφ' ἑτέρου παρατηρεῖται τῆς κληρονομίας τοῦ πατρικοῦ ἐπαγγέλματος, ἰδίᾳ εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας, τάσις δὲ μεταναστεύσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τῶν χωρίων εἰς τὰς πόλεις τοσοῦτον ἐπικίνδυνος, ὥστε ἐνῶ κατὰ τὸ 1896 λ.χ. ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἦτο 81,1%, τῷ 1928 κατῆλθεν εἰς 67%, χωρὶς νὰ ἐπολογίσωμεν τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς κατοχῆς καὶ ἀνταρσίας βιαίαν εἰσροὴν καὶ παραμονὴν πολλῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν εἰς τὰς πόλεις. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ 15% καὶ πλέον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἐγκαταλείψαν πρὸ πολλοῦ τὸ ἄροτρον καὶ τὴν σκαπάνην εἰσῆλασεν εἰς τὰς πόλεις ἐν μέσῳ ὀλίγων μόνον γνωστῶν, νέου περιβάλλοντος διαφύρου τοῦ τῶν χωρίων, μὲ γνώσεις καὶ ἔξεις ὑγιεινῆς ζωῆς πρωτογόνους καὶ ἀνεπαρκεῖς.

Ἄλλ' αἱ μεγαλύτεραι ἀπειλαὶ κατὰ τῆς οἰκογενείας προέρχονται ὄχι μόνον ἐκ τοῦ διαζυγίου καὶ τῶν ἀνωτέρω αἰτίων ἀλλ' ἰδίᾳ ἐκ τῆς μεταβολῆς εἰς τινὰς τῶν διαθέσεων πρὸς καθόλου οἰκογενειακὴν ζωὴν. Κατὰ τὴν διάθεσιν ταύτην αἱ γαμικαὶ σχέσεις θεωροῦνται ἀτομικὸν ζήτημα τῶν συνδεομένων διὰ γάμου δύο προσώπων. Εἶναι ἐλεύθερα δηλ. ταῦτα νὰ τευνοποιήσουν ἄνευ ἐπισήμου, ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀναγνωριζομένου καὶ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπευλογουμένου, γάμου. Παρὰ τούτων ἐποστηρίζεται, ὅτι ἡ γέννησις τέκνων δημιουργεῖ κατάστασιν περὶ ἧς μᾶλλον ἢ κοινωνία πρέπει νὰ προνοῇ. Ἡ τοιαύτη δὲ διάθεσις θέτει περισσότερον τὴν εὐθύνην καθόλου εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐδόλως δ' εἰς τοὺς γονεῖς. Καὶ διακηρύσσεται ὑπὸ τούτων ὅτι ἡ κοινωνία καλύτερον δι' εἰδικῶν παιδαγωγῶν δύναται νὰ φροντίξῃ περὶ τῶν

πέκνων ἢ ἀμόρφωτοι πολλάκις γονεῖς. Ἡ τοιαύτη θεωρία ὑπὲρ τοῦ ἐλευθεροῦ γάμου προῆλθεν ἐκ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος, ἣτις ἀποδίδεται εἰς τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἢν ἐπαυξάνουσι τὰ ἀπλήστως παρὰ τῶν γυναικῶν ἰδία ἀναγινωσκόμενα μυθιστορήματα ἐρωτικῶν περιπετειῶν καὶ 2) ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὸ κήρυγμα τῆς Σχολῆς τοῦ Freud περὶ τοῦ γενετησίου ἔνστικτου.

Ἡ Σχολὴ δηλ. τοῦ Freud ἐπικινδύτως ἐμεγαλοποίησε τὴν σπουδαιότητα τοῦ γενετησίου ἔνστικτου καὶ τὰ δυσάρεστα ἐνίοτε ἀποτελέσματα ἐκ τῆς καταπίεσεως αὐτοῦ, διακηρύξασα ὅτι ἐκδηλοῦται τοῦτο ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καὶ τοὺς ἐφήβους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ νήπια. Ἀληθὲς βεβαίως εἶναι ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ καταπίεση τις ἐν τοσοῦτον θεμελιῶδες ἐλατήριον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, διότι τοῦτο δύναται νὰ γεννήσῃ καταστρεπτικὸν ἐσωτροπισμὸν, συμπλέγματα καὶ ἄγχη καὶ συγκρούσεις ἐσωτερικὰς εἰς τὸ ἄτομον καὶ συναισθήματα μειονεξίας, πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι ὁ κανὼν, ἀλλ' ἡ ἐξαίρεσις. μᾶλλον ἐμφαινομένη εἰς μέγιστον βαθμὸν εἰς νευρικὰ πρόσωπα, εἰς μικρότερον ὅμως εἰς τὰ ὁμαλῶς ἔχοντα, τὰ ὑγιεινὴν ζωὴν ἀπὸ τε φυσιολογικῆς καὶ ἠθικοθρησκευτικῆς ἀπόψεως διάγοντα.

Ἡ τοιαύτη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας κατάστασις γεννᾷ ἀνάγκας διαφωτισμοῦ τῆς νεότητος περὶ τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ἔνστικτου καὶ τοῦ ἀνωτέρω τριπλοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου, δημιουργεῖ ἀνάγκας ἀφομοιώσεως μὲ κοινὰ ἰδανικὰ καὶ κοινούς ἑλληνικούς τρόπους τοῦ σκέπτεσθαι, ἀνάγκας διαφωτισμοῦ πρὸς ἄρσιν τῶν καλυπτουσῶν τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, ἀνάγκας προνοίας περὶ ἐκτάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, οὐ μόνον εἰς τὴν τῶν ἐνηλίκων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προσχολικὴν ἡλικίαν πρὸς ἀνατροφὴν τῶν ἐγκαταλειπομένων ὑπὸ τῆς ἐργαζομένης μητρὸς τέκνων, ἀνάγκας μορφώσεως τῶν ἑλληνίδων εἰς οἰκιακὴν διακυβέρνησιν καὶ οἰκονομίαν, ἀνάγκας τέλους καταπολεμήσεως τῆς ὑλοφροσύνης, τοῦ ἡδονισμοῦ, τοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς ἐν γένει κρίσεως, ἣτις μαστίζει σήμερον τὸν κόσμον, καθοδηγήσεως δὲ καὶ ἐπαναφορᾶς ὅσον τὸ δυνατόν τῆς ἑλληνίδος γυναικὸς εἰς τὸν ἠθικὸν αὐτῆς προσρισμὸν, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξέκλινεν, ἄοπλος εὐρεθεῖσα πρὸ τῶν νέων πειρασμῶν καὶ ἐφελκύσεων τοῦ ἀνηθικοῦ κινηματογράφου, τοῦ ἀνηθικοῦ τύπου καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως.

ΠΟ. Σχέσις γάμου καὶ προσωπικότητος.

Εἰς τὰ ὁμαλῶς ἔχοντα πρόσωπα εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ γενετήσιος ὁρμὴ τὸ μὲν ἔχει ἀνάγκην ἐκφράσεως ἢ ἱκανοποιήσεως, τὸ δὲ ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐκλεπτυνθῇ καὶ σχετισθῇ πρὸς τὰ φυσικὰ διαφέροντα τοῦ ατόμου καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ του κόσμου, ὥστε νὰ μένη πάντοτε εἰς τὴν πρέπουσαν ὑψηλὴν θέσιν.

Καὶ τοῦτο, διότι ἡ γενετήσιος ζωὴ ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς, ἐπειδὴ διὰ τῆς ὠριμότητος τοῦ ἔνστικτου κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ τῶν μεγάλων μεταβολῶν, αἴτινες σημειώνονται διὰ τῆς ὠριμάσεως τοῦ ἔνστικτου κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἐπισημαίνουσι μεγάλα ψυχικὰ μεταβολαί, ἐπίδρασιν ἔχουσαι ἐπὶ τὴν μόρφωσιν

τοῦ χαρακτήρος, ἐπιτυγχανομένης καὶ τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς συναισθηματικῆς ἀναπτύξεως, τοῦ ἀτόμου διαμορφουμένου εἰς πρόσωπον αἰσθανόμενον ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ψυχικὴν, ἧς ἐστερεῖτο ὅταν ἦτο τοῦτο παῖς.

Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν ἐφηβίαν καὶ ἡ μεταμόρφωσις αὕτη τοῦ παιδὸς εἰς ἄνδρα ἢ γυναῖκα ἐωρτάζετο, ὡς γνωστόν, μὲ ἰδίας τελετὰς καὶ παγηγύρεις, ὡς εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἐφήβου ἐκτενῶς ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ διελάβομεν.

Μὲ τὴν μεταμόρφωσιν ὅμως αὐτὴν ἐπῆλθον καὶ διαφοραὶ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ὡς πρὸς τὸν ἔρωτα αὐτῶν, τὰς ὁποίας ὁ λαὸς χαρακτηρίζει διὰ τῆς φράσεως «διὰ τὸν ἄνδρα ὁ ἔρως εἶναι ἐπεισόδιον, διὰ τὴν γυναῖκα εἶναι ὄλη ἢ ζωὴ τῆς», ἀλήθειαν, ἣν οὐδεὶς δύναται νὰ παραγνωρίσῃ, διότι ἡ γενετήσιος ζωὴ εἶναι ὁ κυριώτερος παράγων διὰ τὴν προσωπικότητα τῆς γυναικὸς εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἢ εἰς τὸν ἄνδρα. Εἰς τοῦτο δὲ συντελοῦσι τὸ ὅτι αἱ βιολογικαὶ λειτουργίαι ἀπαιτοῦσι μεγαλυτέραν ἀπασχόλησιν ἐκ μέρους τῆς γυναικὸς μὲ τὴν ὀργανικὴν ἀποψιν τοῦ γενετησίου βίου, διότι μὲ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, ὅπερ εἶναι μέρος τοῦ σώματος αὐτῆς τῆς γυναικὸς, γίνεται ἐπέκτασις τοῦ ἐγὼ αὐτῆς πρὸς τὸ τέκνον, ὅπερ ἀποβαίνει ὁ κύριος παράγων τοῦ βίου τῆς μητρὸς. Συνήθως δὲ τὸ παιδίον ὑπὸ τινὰ ἔποψιν λαμβάνει εἰς τὸν νοῦν τῆς γυναικὸς τὴν θέσιν τοῦ συζύγου, ἐνῶ οὗτος ἀσυναισθῆτως μεταφέρεται ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἐραστοῦ εἰς τὴν τοῦ πατρὸς.

Διὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους ἡ γυνὴ τὸν ὄλον τῆς βίον, τὸν σκοπὸν αὐτοῦ καὶ τὴν προσοχὴν τῆς στρέφει πρὸς τὴν «ἀποκατάστασιν» αὐτῆς, μὴ παίζουσα καὶ μὴ ἀστειευομένη εἰς ζητήματα ἔρωτος, ὅταν πράγματι αὕτη ἀγαπήσῃ ἓνα ἄνδρα ἢ ἐπιδιώξῃ τὴν κατάκτησιν αὐτοῦ. Ἡ ἀποτυχία δ' αὕτη εἰς αὐτὴν στοιχίζει πολὺ περισσότερον ἢ εἰς τὸν ἄνδρα, ἐξ οὗ καὶ περισσότεραι αἱ αὐτοκτονίαι εἰς τὰς γυναῖκας, διότι ἡ διάλυσις τοῦ γενετησίου βίου σημαίνει διὰ τὴν γυναῖκα, ὑπὸ τινὰ ἔννοιαν, διαίρεσιν τῆς προσωπικότητός τῆς, πρᾶγμα μὴ συμβαῖνον εἰς τὸν ἄνδρα.

II. Ἡ εὐτυχία ἐν τῷ γάμῳ καὶ τῇ οἰκογενεσίᾳ.

Πολλοὶ τῶν σοφῶν διεκήρυξαν ὅτι εἴτε ὑπανδρευθῆ τις εἴτε μή, θὰ μετανοήσῃ. Ἄλλοι ἄλλως περίπου διετύπωσαν τὴν αὐτὴν γνώμην, ὅτι ὁ γάμος εἶναι θαυμάσιος θεσμός, ἐνῶ ἄλλοι τοῦναντίον δὲν ὑπανδρεύονται, διότι δὲν θέλουν νὰ βάλουν οἱ μὲν ἓνα «διάβολο μέσα στὸ σπίτι των», οἱ δὲ ἓνα «τύραννον». Ἡ διάφορος αὕτη γνώμη προέρχεται ἐκ τῶν ἐξαιρέσεων μόνον, ἐξαιρέσεων ἀτυχίας ἐν τῷ γάμῳ ὀφειλομένης κυρίως εἰς τὴν ἔλλειψιν διαφοτισμοῦ πρὸ τοῦ γάμου καὶ διδασκαλίας περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου καὶ τοῦ τρόπου τῆς γνωριμίας τῶν μελλόντων νὰ συνέλθωσιν εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς μνηστείας.

Ὡς πρὸς τοῦτο ἔρευνα ὑπὸ τοῦ Davis ἐν Ἀμερικῇ ἀπεκάλυψεν, ὅτι μεταξὺ χιλίων ὑπάνδρων γυναικῶν αἱ 846 ἔταξαν ἑαυτὰς μεταξὺ τῶν εὐτυχῶν,

ἐνώϊκανή ἀναλογία ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἐν ἀρχῇ τοῦ γάμου καὶ μίαν περίοδον αὐτοχρῶν, αἵτινες κατὰ τὴν ἐπιμολογίαν των θὰ ἠδύναντο νὰ προληφθοῦν διὰ κατάλληλου προτέρας διδασκαλίας. Πόθεν λοιπὸν ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία εἰς τὸν γάμον;

1.2. Παράγοντες εὐτυχίας ἐν τῷ γάμῳ.

Ἡ εὐτυχία εἰς τὸν γάμον ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν παραγόντων καὶ δὴ προγαμιαίων, τοὺς ὁποίους δεόν νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀποφύγῃσι δυσχερείας δυσπροσφιρομόστου ἐν τῷ γάμῳ ζωῆς.

Οἱ παράγοντες οὗτοι, ὡς ἐξ ἐρευνῶν τοῦ Terman ἐπὶ 702 ζευγῶν καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν (Burgess, Davis, Hamilton) ἔχει διαπιστωθῆ, εἶναι :

1. Ὁ χρόνος τῆς γνωριμίας ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀνδρὸς πρέπει νὰ εἶναι τοῦλάχιστον τριῶν ἐτῶν, τῆς γυναικὸς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, τοῦλάχιστον ἐνὸς ἐτους.

2. Ἡ ἡλικία τοῦ μὲν ἀνδρὸς δεόν νὰ εἶναι ἄνω τῶν 24 ἐτῶν, τῆς δὲ γυναικὸς ἄνω τῶν 20 μὲ διαφορὰν ἡλικίας ἀπὸ 0-10 ἐτῶν διὰ τὸν ἄνδρα. Σημειωτέον ὅτι ὁ μὲν Πλάτων θεωρεῖ κατάλληλον ἡλικίαν πρὸς γάμον διὰ μὲν τὸν ἄνδρα ὅταν τὴν ὑπερτάτην τοῦ βίου ἀκμὴν παρῆ τ. ἔ. 30-35 ἐτῶν, διὰ δὲ τὴν γυναῖκα τὸ 20ὸν ἔτος (1) ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διὰ μὲν τὸν ἄνδρα προτιμᾷ τὸ 37ον ἔτος, διὰ δὲ τὴν γυναῖκα τὸ 18ον καὶ τοῦτο, ὡς λέγει ἐν τοῖς Πολιτικοῖς αὐτοῦ, κυρίως κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἡ σύζευξις γίνεται μὲ ἀκμαῖα τὰ σώματα, ἀμφοτέρω δὲ ταυτοχρόνως κατέρχονται εἰς τὸ τέλος τῆς τεκνοποιίας.

3. Ἡ προσήλωσις πρὸς τὸν πατέρα δεόν νὰ εἶναι μεγάλη ἢ στενή, ὡσαύτως καὶ πρὸς τὴν μητέρα.

4. Ἡ γνώσις τοῦ τρόπου τῆς γεννήσεως τῶν τέκνων δεόν νὰ ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 6-16 ἔτους εἰς τὰς γυναῖκας.

5. Ἡ φοίτησις εἰς τὴν ἐκκλησίαν δεόν νὰ γίνεται τοῦλάχιστον τρεῖς τοῦ μηνὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, τετράκις δ' ὑπὸ τῆς γυναικὸς.

6. Συγκρούσεις πρὸς τὸν πατέρα δεόν νὰ εἶναι ἢ μηδεμίαν ἢ ἐλάχισται, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πρὸς τὴν μητέρα.

7. Ἡ πειθαρχία ἐν τῷ οἴκῳ νὰ εἶναι σοβαρά, ἀλλ' ὄχι ἀγροῖκος.

8. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἰ δυνατόν δεόν νὰ εἶναι μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ Γυμνασίου, τοῦ δὲ ἀνδρὸς, εἰ δυνατόν, καὶ μεταπτυχιακῆ Πανεπιστημιακῆ.

9. Ἡ μνηστεία νὰ διαρκῆ κατ' ἐλάχιστον ὅριον 6 μῆνας.

10. Ἡ θέσις τῆς οἰκογενείας νὰ εἶναι, εἰ δυνατόν, ἀνωτέρα.

11. Οἱ φίλοι τοῦ ἀνδρὸς νὰ εἶναι πολλοί, ἐνώ τῆς γυναικὸς ὀλίγοι.

12. Ἡ εὐτυχία κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν νὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ μετροῦ.

(1) Πολ. Ε'. 461 καὶ Νόμ. ΣΤ'. σ. 785.

13. Ἡ ὑγεία πρέπει νὰ εἶναι πλήρης.
14. Ὡς πρὸς τὸ ἄρως ἢ γυνὴ νὰ εἶναι 10 χιλιόγραμμα περίπου ἑλαφρότερα τοῦ ἀνδρός.
15. Τὰ ἔσοδα τοῦ ἀνδρός νὰ εἶναι μέτρια, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῆς γυναικός.
16. Ὁ Γάμος δεόν νὰ εἶναι ὄχι πολιτικός, ἀλλὰ θρησκευτικός καὶ διὰ νὰ τελῆται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.
17. Κέντρον συγαντήσεως πρὸς γνωριμίαν πρὸ τοῦ γάμου δεόν νὰ μὴ εἶναι αἱ ὁδοί, ἀλλ' αἱ δημόσιαι ἢ ἰδιωτικαὶ συγκεντρώσεις.
18. Ὁ χρόνος τῆς πρώτης ἐμμήνου ρύσεως τῆς γυναικός πρέπει νὰ εἴνε οὐχὶ πρὸ τοῦ 12ου ἔτους.
19. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῆς γυναικός δεόν νὰ μὴ εἶναι λίαν κατωτέρα τῆς τοῦ ἀνδρός.
20. Ἐπιθυμητὸν ἐπάγγελμα διὰ μὲν τὸν ἄνδρα δύναται νὰ εἶναι οἷον- δῆποτε ἔντιμον ἐπάγγελμα, διὰ τὴν γυναῖκα δὲ κατὰ προτίμησιν τὸ διδασκαλικόν.
21. Προτιμητέος γάμος εἶναι οὐχὶ ὁ μετὰ μονογενοῦς, ἀλλὰ ὁ μετ' ἔχοντος ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ὑπομηφίου.
22. Ὁ γάμος δεόν νὰ ἐπιδοκιμάζεται παρ' ἀμφοτέρων τῶν γονέων.
23. Ἡ εὐτυχία τῶν γονέων εἰς τὸν γάμον των δεόν νὰ εἶναι ὑπὲρ τὸ κανονικὸν ἢ ὑπὲρ τὸν μέσον ὅρον.
24. Πρὸ τοῦ γάμου γενετήσιαι φιλοφρονήσεις οὐδαμῶς ἐπιτρέπονται δι' ἀμφοτέρους.
25. Ἀγροτικὴ καταγωγὴ μελλονόντων εἶναι προτιμότερα τῆς ἀστικῆς.
26. Θρησκευτικὴ ζωὴ ἐπιβάλλεται περισσοτέρα διὰ τὸν ἄνδρα.
27. Κατοικία εἶναι προτιμότερα εἰς τὰ περίχωρα ἢ μακρὰν τῶν κέντρων τῆς πόλεως.
28. Ἡ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ ἀνδρός εἶναι ἐπιβεβλημένη.
29. Ὡς πρὸς τὴν γενετήσιον ζωὴν ὁ ἀνήρ πρέπει νὰ εἶναι ἀδιάφορος ἢ νὰ ἔχη εὐάρεστον προοπτικὴν αὐτῆς.
30. Αἱ περὶ τὸ γενετήσιον ἔνστικτον πληροφορίαι δεόν νὰ ἔχουν ληφθῆ παρὰ τῶν γονέων ἢ διδασκάλων.
31. Ἡ γενετήσιος ἐπιθυμία οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι πρὸς ὁμοφύλους.
32. Οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἐμπειρία γενετησίων σχέσεων πρὸ τοῦ γάμου.
33. Πρέπει νὰ ἀποφεύγεται διὰ παντὸς τρόπου ἢ ἐγγέν νησις τρόμου ἐκ τῶν πρώτων γενετησίων σχέσεων.
34. Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ πέραν τοῦ 18ου ἔτους εἶναι ἐπιβεβλημένη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Τίς ἡ σημασία τῶν ὄρων : πατριαρχικός, μητρονιμία, πολυγυναικία, πολυανδρία ;
2. Τίς ἡ σπουδαιότης τῆς λατρείας τῶν προγόνων διὰ τὴν οικογενειακὴν ἔνωσιν ;
3. Καταδείξατε τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ οικογένεια μετεβλήθη κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Τίνα τὰ αἴτια ;
4. Ποιοὶ οἱ ὑπὲρ τῆς μονογαμίας λόγοι ;
5. Ποῦ εὐρίσκετε ὁμοιότητα καὶ ποῦ διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς οικογενείας καὶ τῆς σημερινῆς ;
6. Τίς ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν οικογένειαν καὶ τίς ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τὴν σημερινήν ;
7. Καταγράψατε εἰς ποῖα τῶν ἀνδρικῶν ἐπαγγελμάτων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσι καὶ γυναῖκες.
8. Καταγράψατε τὰς γυναικείας ὁργανώσεις τῆς κοινότητός σας.
9. Καταδείξατε τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ τῆς γυναικὸς ἐκτὸς τοῦ οἴκου.
10. Εἶναι περισσότερο ἀναγκαῖα ἢ διδασκαλία τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας σήμερον ἢ πρὸ 50 ἐτῶν ; Διατί ;
11. Ποῖα τὰ αἴτια τοῦ διαζυγίου ;
12. Τίνες οἱ παράγοντες τῆς εὐτυχίας ἐν τῷ γάμῳ ;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀνδρούτσου Χρ. Οἰκογένεια καὶ Πολιτεία 1930
2. Ἀλεξοπούλου Γ. Γένεσις καὶ ἐξέλιξις τοῦ γάμου. Ἀθήναι 1937
3. Ἀριστοτέλους Πολιτικά.
4. Βολονάκη Μιχ. Ἡ Ἑλληνίς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας.
5. Burgess Er. and Cottrell Jr. — Predicting Success or Failure in Marriage N.Y. Prentice Hall 1939.
6. Debay A. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Γάμου.
7. Dewey and Tufts — Ethics.
8. Goodsell, W. — A. History of Marriage and Family, New York. The Mcmillan 1934.
9. Jernan L. — Psychological Factors in Marital Happiness, New York 1938.
10. The Modern Family. — A. symposium — Annals of the American Academy of Political and Social Science 1932.
11. Κυριακίδου Στίλ. Ἡ οικογένεια.
12. Nimcoff M. — The Family — Boston Houghton Mifflin 1934.
13. Παλαιολόγου Γ. Ὁ Φεμινισμὸς.
14. Ραῖση Ι. Περὶ διαζυγίου.
15. Waller W. — The Family: A Dynamic Interpretation New York The Cordon Co. 1938.
16. Westermarck, E. The History of Human Marriage. Mcmillan. 1921..